

Grondstoffenplan Westerveld 2022-2025

Uitvoeringsplan 2022

‘Bewustwording, optimale dienstverlening en invoering diftar’

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	2
2.	Beleidskaders en uitgangspunten Grondstoffenplan 2022-2025.....	3
3.	Bewustwording met communicatie en informatie	4
3.1.	Kennis over gedrag.....	4
3.2.	Nieuwe aanpak.....	4
3.3.	Wat willen inwoners?.....	5
3.4.	Wat gaan we concreet doen?.....	6
4.	Vorbereiden aanpak Terugwinnaars	7
4.1.	Wat gaan we concreet doen?.....	7
5.	Optimaliseren oud papierinzameling	8
5.1.	Garantiesubsidie.....	8
5.2.	Optimalisering oud papier inzameling	8
5.3.	JA/JA sticker	9
5.4.	Wat gaan we concreet doen?.....	10
6.	Onderzoek afvalscheiding recreatieparken	11
6.1.	Wat gaan we concreet doen?.....	11
7.	Vorbereiden invoering diftar	12
7.1.	Wat is diftar.....	12
7.2.	Effecten.....	12
7.3.	Draagvlak.....	12
7.4.	Wat gaan we concreet doen?.....	13
8.	Monitoren en evalueren Afvalbrengrstation	14
8.1.	Huidige situatie afvalbrengrstation.....	14
8.2.	Openingstijden.....	14
8.3.	Tarieven.....	14
8.4.	GRIP-wagen	15
8.5.	Wat gaan we concreet doen?.....	15
9.	Onderzoek optimale benutting verzamelcontainers	16
9.1.	Wat gaan we concreet doen?.....	16
10.	Opschalen project zwerfvuil.....	17
10.1.	Wat gaan we concreet doen?.....	17
11.	Financiële paragraaf.....	18

1. Inleiding

Westerveld wil haar circulaire ambitie realiseren via een samenhangend pakket van verschillende maatregelen. Om goed te kunnen anticiperen op ontwikkelingen op de snel veranderende grondstoffenmarkt, worden deze maatregelen uitgewerkt in uitvoeringsplannen.

Dit uitvoeringsplan omvat de uitwerking van activiteiten en maatregelen die in 2022 zullen worden ondernomen. Deze activiteiten volgen uit de kaders zoals omschreven in het Grondstoffenplan 2022-2025 wat tegelijk met dit uitvoeringsplan wordt opgeleverd.

Het eerste uitvoeringsplan heeft als insteek de bewustwording voor het zuiver scheiden van afval bij de inwoners van Westerveld te vergroten. Dit doen we door te communiceren en door de invoering van diftar. Daarbij willen we vanuit de gemeente de dienstverlening verder optimaliseren, zodat al onze inwoners gefaciliteerd worden om hun afval te kunnen scheiden en grondstoffen zo zuiver mogelijk te kunnen aanbieden.

2. Beleidskaders en uitgangspunten Grondstoffenplan 2022-2025

Om te voldoen aan de door de gemeenteraad omarmde VANG-doelstellingen hanteren we voor 2025 de volgende doelstelling:

- **Verdere reductie van de hoeveelheid restafval naar 30 kilogram per inwoner per jaar in 2025; door minder afval (preventie) en meer en zuiverder grondstoffen (meer en beter scheiden)**

Deze doelstelling hebben we vertaald in onderstaande drie speerpunten voor het beleid:

1. Optimalisatie inzameling

In 2022 willen we vanuit de gemeente het huidige inzamelsysteem verder optimaliseren, zodat al onze inwoners gefaciliteerd worden om hun afval te scheiden en grondstoffen zo zuiver mogelijk aan te bieden.

In 2023-2024 worden wijzigingen doorgevoerd in het inzamelsysteem om de hoeveelheid restafval verder terug te dringen.

2. Samen met inwoners

Grondstoffen scheiden vindt plaats aan de bron. Dit wil zeggen bij de inwoners thuis. Door in deze planperiode met name in te zetten op het aansluiten bij de behoeftes van inwoners (informatievoorziening, laten zien waarom we afval scheiden, co-creatie en participatie, aansluiten bij maatschappelijke initiatieven), nemen scheidingsresultaten toe en verbetert bovenal de kwaliteit van de gescheiden deelstromen. Bovendien ontstaat hierdoor ook een breder draagvlak voor het beleid.

3. Kostenbeheersing

Op basis van de huidige inzichten in het beleidsveld en de markt is het de komende jaren van belang om de kosten, daar waar mogelijk, beheersbaar te houden. Aangezien een groot deel van de kosten van afvalinzameling en verwerking structureel is, nog steeds toeneemt en niet beïnvloed kan worden door de gemeente, is dit een steeds groter wordende opgave. Bewustwording over het feit dat afvalinzameling nauwelijks meer geld gaat opleveren, maar steeds meer gaat kosten is de boodschap die de komende planperiode moet worden gedeeld.

3. Bewustwording met communicatie en informatie

3.1. Kennis over gedrag

Individueel gedrag van mensen wordt beïnvloed door vele factoren. De manier waarop mensen zich gedragen is dus ingewikkeld en per situatie anders. Hoe mensen reageren op beleidsmaatregelen is lang niet altijd te voorspellen vanuit gangbare aannames over de rationaliteit van gedrag. Als bij beleidsbepaling bewust en systematisch gebruik wordt gemaakt van de bestaande kennis over gedrag, kan de effectiviteit van het beleid worden vergroot. Gelukkig is er inmiddels een overweldigende hoeveelheid kennis beschikbaar over hoe menselijk gedrag werkt en hoe mensen reageren op bepaalde (beleids-)ingrepen.

Figuur 1: Schematische weergave van de werking van gedrag. Bron: RLI.

De Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (RLI) heeft een gedragsmodel ontwikkeld op basis van de huidige wetenschappelijke kennis (zie Figuur 1). Dit model deelt de factoren die gedrag beïnvloeden in vier categorieën in. Onder bekwaamheden verstaan we kennis en vaardigheden die mensen nodig hebben om bepaald gedrag te vertonen of juist om dat gedrag te veranderen. Als iemand bijvoorbeeld niet kan fietsen, heeft beleid dat zich richt op vaker fietsen naar het werk, voor deze persoon geen zin. Daarnaast hebben mensen persoonlijke drijfveren die richting geven aan gedrag: motieven. Motieven voor gedrag zijn heel divers: het belang dat mensen hechten aan wat anderen doen, maar ook de inschatting die mensen maken over of ze in staat zijn hun gedrag te veranderen. De omstandigheden waarin mensen zich bevinden, sturen ook het gedrag van mensen. Bijvoorbeeld de fysieke omstandigheden: een rommelige omgeving leidt tot meer vervuילend gedrag dan een opgeruimde omgeving. Economische omstandigheden kunnen leiden tot financiële zorgen, en daarmee het keuzep proces beïnvloeden voor de aanschaf van een energiezuinige verwarmingsketel. De manier waarop mensen zich daadwerkelijk gedragen, verloopt vervolgens via onbewuste en bewuste keuzeprocessen in hun brein. Een voorbeeld van een onbewust keuzep proces is de gewoonte om in de auto op basis van het geluid van de motor naar een volgende versnelling te schakelen.

3.2. Nieuwe aanpak

Tot nu toe is de communicatie van de gemeente over het afvalbeleid vooral informerend: wanneer wordt afval opgehaald? Waar kan ik het kwijt? Wat hoort waar? Dit type communicatie richt zich op de bekwaamheden en omstandigheden van inwoners; inwoners hebben deze informatie nodig om het gewenste gedrag (goede afvalscheiding) te kunnen uitvoeren. Zoals het model van de RLI laat zien zijn er echter meer factoren van invloed op gedrag. Met de ambitie en doelstelling zoals die in dit plan zijn geformuleerd, is communicatie verbreed naar bewustwording en bestrijkt het thema afval & grondstoffen niet alleen het eigen huishouden maar ook de directe leefomgeving, school, sport- en

werkomgeving en evenementen. Met andere woorden: we willen met onze communicatie beter aansluiten bij de belevings- en leefwereld van onze inwoners, bij wat zij belangrijk en waardevol vinden en wat zij nodig hebben om bij te dragen aan de circulaire ambities van de gemeente.

Hoe kunnen wij inwoners helpen beter en meer afval te scheiden en verspilling en afval te voorkomen? Met deze vraag verschuift het accent van informeren en instrueren naar activeren. Daar past communicatie bij die de dienstverlening *begrijpelijk en aantrekkelijk* presenteert, *aansluit bij verschillende motivaties*, die *servicegericht, uitnodigend en positief is* en een *duidelijk handelingsperspectief biedt*.

Van belang is om daarbij uit te gaan van de belangrijkste drijfveren om goed te scheiden: het moet *gemakkelijk* zijn, het moet aantoonbaar *nut* hebben, het moet een *goede gewoonte* zijn of worden.

- *Gemak* kan hier vertaald worden naar: goed georganiseerd, zonder gedoe, duidelijk en eenvoudig gecommuniceerd.
- *Nut* kan hier vertaald worden naar: goede feedback over directe en indirecte impact (kilo's restafval, milieu impact), goede achtergrondinformatie (waarom is dit gedrag belangrijk, waarom heeft de gemeente voor dit systeem/deze maatregel gekozen), goede verantwoording van het bestede geld.
- *Gewoonte* kan hier vertaald worden naar: aanleren gewenst gedrag binnen schoolverband, aansluiten bij thuissituatie, in verenigingsverband en evenementen.

3.3. Wat willen inwoners?

Om beter aan te sluiten bij de belevingswereld van onze inwoners is het belangrijk om te weten hoe zij het huidige inzamelsysteem ervaren, waar ze tegenaan lopen en wat ze nodig hebben. In de infoquête die in oktober 2021 is gehouden hebben we inwoners onder andere naar deze zaken gevraagd. Daarnaast houdt ROVA iedere twee jaar (namens de gemeente) een bewonersonderzoek, om de tevredenheid over en perceptie van het afvalbeleid te peilen. Ook hieruit komen waardevolle inzichten, die ons helpen onze communicatie effectiever te maken.

3.3.1. Bewonersonderzoek 2020

Uit het bewonersonderzoek blijkt dat de belangrijkste verbeterpunten gaan over de gelegenheid om grof huishoudelijk afval weg te brengen, de klachtafhandeling en de netheid en reinheid van glascontainers. Dit is vergelijkbaar met de aandachtspunten in andere gemeenten.

De infoquête is benut om inwoners te informeren over het afvalbrenghuis (adres en openingstijden) en over de mogelijkheid om grof huishoudelijk afval aan huis te laten ophalen. Het kan interessant zijn om inwoners ook via andere kanalen hierover te informeren.

Door de coronapandemie in 2020 kwamen meer meldingen binnen dan gemiddeld. Gebleken is dat een efficiëntieslag mogelijk was bij bepaalde processen om een hoger serviceniveau voor de inwoners te genereren. Zo verloopt het aanvragen van een milieupas via ROVA, terwijl het aanvragen van containers via de gemeente gaat. Dit scheidt verwarring en heeft de service nadelig beïnvloed. Eind 2021 zijn een aantal taken in dit kader overgegaan van de gemeente naar ROVA. Het gaat hierbij om het aanvragen van containers en het aanmelden voor de grofvuil- en takkenroute. Het is belangrijk om te blijven monitoren hoe de klachtafhandeling verloopt en deze waar nodig te optimaliseren.

De netheid en reinheid rond glascontainers is vrijwel overal een terugkerend punt van ontevredenheid. Hoewel het belangrijk is om hier een voldoende basisniveau in vast te stellen en te handhaven, speelt hier ook de verwachting een rol. Het is vrijwel onmogelijk (en erg duur) om glascontainers perfect schoon te houden. Door inwoners mee te nemen in de (on-)mogelijkheden hiervan, wat er wel gedaan wordt en waarom hiervoor gekozen is, kunnen de verwachtingen bijgesteld worden wat een positief effect heeft op de perceptie. Hierbij kan direct concreet handelingsperspectief worden geboden: wat kunnen inwoners zelf doen om de glascontainers zo net mogelijk te houden?

3.3.2. Infoquête

Uit de infoquête komen verschillende resultaten die waardevolle inzichten opleveren voor dit plan. Zo blijkt bijvoorbeeld dat vrijwel alle inwoners van Westerveld een gezonde en duurzame leefomgeving belangrijk vinden. Hetzelfde geldt voor het zoveel mogelijk recyclen van afval. Dit is een motivatie die benut kan worden in de communicatie, door expliciet te maken hoe het gewenste gedrag bijdraagt aan een gezonde en duurzame leefomgeving, en/of aan de recycling van het afval.

In de infoquête is ook gevraagd naar welke hulp inwoners nodig hebben bij het afval scheiden en welke informatie zij graag zouden ontvangen. De meeste respondenten geven aan geen aanvullende hulp nodig te hebben bij het afval scheiden. Van de inwoners die aangeven wel graag hulp te willen, hebben de meesten behoefte aan informatie over afvalscheiding (wat hoort waar). Ook geeft een kleine 10% aan graag tips te willen bij verkeerd afval in de containers.

Bij de vraag waar men meer informatie over zou willen ontvangen springen twee onderwerpen eruit: welk afval er in welke bak mag en waarom de gemeente bepaalde keuzes maakt. Dit sluit aan bij de algemene indruk uit de eerste vragen; de meeste inwoners vinden duurzaamheid belangrijk, maar weten misschien niet altijd of/hoe dit meegewogen is in (wijzigingen in) gemeentelijk beleid.

Van de communicatiemiddelen zijn de ROVA app en een folder in de brievenbus de meest populaire. Daarnaast is ook e-mail een veelgenoemd middel. De websites van ROVA en de gemeente worden minder vaak genoemd, al is er bij elk een deel van de respondenten wat hier de voorkeur aan geeft.

3.4. Wat gaan we concreet doen?

Met een mix van communicatie en participatie (informereren, adviseren en faciliteren) willen we de eerder geformuleerde doelstellingen maximaal ondersteunen. De middelen, kanalen en beschikbare informatie zullen breed onder de aandacht worden gebracht, zodat inwoners weten waar ze terecht kunnen voor informatie en ondersteuning.

Naast de reguliere communicatie over afval gedurende het jaar en de communicatie over diftar, worden een aantal extra activiteiten opgepakt, die met name zijn gericht op de bewustwordingen over afvalscheiding en zuivere grondstoffen. Hierbij moet concreet gedacht worden aan het volgende:

- Basisscholen aansporen gebruik te maken van de Groentour van ROVA
Klassen die zich aanmelden worden door ROVA opgehaald en naar het hoofdkantoor gebracht, waar ze een rondleiding krijgen en via een interactieve les leren dat alles dat nu afval lijkt, eigenlijk waardevolle grondstoffen zijn waar weer nieuwe spullen van gemaakt kunnen worden.
- Verspreiding van de 'wat hoort waar' folder
ROVA heeft een folder met informatie over welk afval in welke bak thuishoort. Deze kan op verschillende manieren verspreid worden (af te halen bij gemeentehuis of andere locaties, huis-aan-huis, uitdelen bij evenementen/bijeenkomsten etc.). Uit de infoquête blijkt dat veel inwoners een huis-aan-huis folder over dit onderwerp interessant vinden.
- Extra aandacht in reguliere communicatie voor motivaties en belang
Inwoners geven aan meer informatie te willen over waarom de gemeente bepaalde keuzes maakt. Ook vinden zij duurzaamheid en goede recycling belangrijk. Deze informatie kan in de reguliere communicatie meegenomen worden om in de behoefte van inwoners te voorzien en bij te dragen aan een groter draagvlak voor het huidige systeem en eventuele toekomstige wijzigingen.
- Ervaringen uit aanpak #Terugwinnaars benutten
Sinds eind 2019 voert ROVA de aanpak Terugwinnaars uit. Zie ook hoofdstuk 4. Hieruit zijn inmiddels lessen geleerd over positieve en activerende communicatie, die breder toegepast kunnen worden om de communicatie effectiever te maken.
- Voorbereiding inzet van de aanpak Terugwinnaars en de GRIP-wagen
Communicatie maakt onderdeel uit van de aanpak Terugwinnaars en van de inzet van de GRIP-wagen. Deze maatregelen worden nader toegelicht in respectievelijk hoofdstuk 4 en 8.

4. Voorbereiden aanpak Terugwinnaars

De gemeente Westerveld is koploper in de hoeveelheid gft en pmd die wordt ingezameld. Enerzijds is dit een mooi resultaat, waar de gemeente trots op mag zijn. Anderzijds is de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen een aandachtspunt. Hoewel de hoeveelheid vervuiling nu nog mee lijkt te vallen, zien we wel een stijgende trend. Daarnaast worden verwerkers steeds kritischer op de kwaliteit van ingezamelde grondstoffen.

Naarmate de resultaten op kwantiteit (kilo's restafval) beter worden, neemt het effect van kwaliteit op het totale resultaat toe. Wanneer er nog veel restafval geproduceerd wordt, is dit de grootste kostenpost en de belangrijkste bron van negatieve milieu impact. Naarmate de hoeveelheid restafval echter afneemt wordt het relatieve aandeel van de gescheiden ingezamelde grondstoffen groter. Dit betekent dat de kosten en milieu impact van vervuiling in de grondstoffen een groter aandeel vormen van de totale kosten en milieu impact. Daarom heeft ROVA een aanpak ontwikkeld, genaamd Terugwinnaars, die gericht is op het verbeteren van de kwaliteit (zuiverheid) van de ingezamelde grondstoffen.

Terugwinnaars bestaat uit drie onderdelen:

- Via **gemeente-brede communicatie** krijgen inwoners informatie over wat er wel en niet bij de verschillende grondstoffen mag. Ook wordt het belang en resultaat van goede afvalscheiding zichtbaar gemaakt.
- Er worden **buurtgerichte interventies en acties** ingezet in enkele (door de gemeente bepaalde) kernen/buurtten. Deze maatwerk interventies worden specifiek gekozen en ingericht op de buurt/kern.
- Er vinden **kwaliteitscontroles door een voorloopteam** plaats. Dit team loopt voor de inzamelronde uit om de aangeboden containers visueel te controleren. Indien een container vervuild is krijgt de aanbieder hierover feedback via een kaart aan de container, waarop staat aangegeven welke vervuiling het betreft. Optioneel kunnen deze kwaliteitscontroles gecombineerd worden met de inzet van Toezicht en Handhaving door de gemeente.

De aanpak Terugwinnaars heeft een totale doorlooptijd van ongeveer 9 maanden; 3 maanden voorbereiding en 6 maanden uitvoering. Dit traject vergt een investering (zowel in tijd als in geld) voor de voorbereiding en uitvoering. Aangezien het een eenmalige aanpak betreft zijn er geen gevolgen voor de structurele jaarlijkse afvalkosten. Op de lange termijn wordt wel een stijging van de jaarlijkse kosten voorkomen; nu heeft de kwaliteit van de grondstoffen nog weinig tot geen effect op de verwerkingskosten, maar de verwachting is dat dit de komende jaren wel het geval wordt. Voor gft is deze ontwikkeling al begonnen. Door nu al in te zetten op een hogere kwaliteit van grondstoffen wordt een stijging van de verwerkingskosten (als gevolg van lagere kwaliteit) vermeden. De milieu impact van Terugwinnaars is positief, doordat meer grondstoffen zuiver aangeboden en dus gerecycled kunnen worden. Het serviceniveau voor de inwoner blijft hetzelfde, omdat er niets aan de inzameling verandert.

4.1. Wat gaan we concreet doen?

In 2022 wordt gestart met de voorbereidingen voor deze aanpak. Hiervoor wordt een projectplan inclusief begroting opgesteld. Dit projectplan biedt input voor het 'Uitvoeringsplan 2023-2024' dat in 2022 wordt aangeboden aan de raad. De verwachting is dat uitvoering van de aanpak in 2023 plaats kan vinden.

5. Optimaliseren oud papierinzameling

Oud papier wordt in de gemeente Westerveld al sinds jaar en dag ingezameld door verenigingen. De inzamelaars zijn verenigd en overleggen gezamenlijk meerdere keren per jaar. De gemeente heeft in 2021 een garantiesubsidie beschikbaar gesteld, zodat de verenigingen niet de dupe worden van de onrustige papiermarkt. Gezamenlijk kijken de gemeente en de verenigingen naar optimalisering van de inzameling. Bij optimalisering moet gedacht worden aan zo veel mogelijk huis-aan-huis inzameling, gemeente-brede dekking en oud papier uit het restafval krijgen voor de VANG-doelstellingen.

5.1. Garantiesubsidie

Het college van burgemeester en wethouders kan op basis van de 'Verordening tot stimulering van de inzameling van oud papier en karton Westerveld 2021' aan scholen, verenigingen en instellingen (aangewezen inzamelaars) die werkzaam zijn in de gemeente Westerveld een subsidie toekennen voor het inzamelen van oud papier en karton dat vrijkomt in huishoudens in de gemeente Westerveld.

5.1.1. Voorwaarden

Wanneer de netto opbrengst voor de aangewezen inzamelaars, gereduceerd met de logistieke kosten van de gecontracteerde papierverwerker, voor oud papier en karton minder bedraagt dan € 40,00 per duizend kilogram wordt de opbrengst aangevuld door de gemeente. De opbrengst van de aangewezen inzamelaars bedraagt altijd gegarandeerd € 40,00 per duizend kilogram, waarbij jaarlijkse indexatie van twee procent wordt toegepast vanaf 1 januari 2021. Geen subsidie wordt verstrekt indien de opbrengst voor de aangewezen inzamelaars, gereduceerd met de logistieke kosten van de gecontracteerde papierverwerker, gelijk of hoger is dan € 40,00 per duizend kilogram.

5.1.2. Financieel

De maximale kosten voor de subsidie zijn € 136.500 per jaar afhankelijk van de Marktprijs Oud Papier (MOP). Op dit moment is de MOP dekkend. Wij vragen om de voortzetting van het huidige beleid te kunnen garanderen, een structureel budget van € 40.000 ter beschikking te stellen. Mochten de kosten hoger worden, dan wordt dit meegenomen in de Najaarsrapportage 2022.

5.2. Optimalisering oud papier inzameling

Vanuit dit uitvoeringsplan wordt ingezet op drie speerpunten. Gemeente-brede dekking, zo veel mogelijk huis-aan-huis inzameling en oud papier uit het restafval krijgen voor de VANG-doelstellingen.

5.2.1. Gemeente-brede dekking

In 2020 hebben twee inzamelaars kenbaar gemaakt niet meer te willen inzamelen in de toekomst. Daardoor zijn er in Nijensleek en in Zorgvlied, Wateren, Oude Willem witte vlekken ontstaan waar niet meer werd ingezameld.

Op 21 september 2020 heeft een constructief overleg plaatsgevonden tussen de gemeente en de verenigde inzamelaars. In dit overleg zijn de speerpunten van de gemeente kenbaar gemaakt en is de wens voor een garantiesubsidie kenbaar gemaakt vanuit de inzamelaars.

Sinds 2021 zamelt OBS De Kievitshoek nu ook in Nijensleek in aan de doorgaande weg. De inwoners zijn hierover huis-aan-huis geïnformeerd door De Kievitshoek.

In overleg met Plaatselijk Belang Zorgvlied, Wateren, Oude Willem wordt maandelijks een afzetcontainer van de gecontracteerde papierverwerker geplaatst.

Door de inzet van OBS De Kievitshoek en de afzetcontainer is voor nu een gemeente-brede dekking geborgd.

De gemeente monitort de dekking van de oud papier inzameling. Indien er zich door ontwikkelingen nieuwe witte vlekken aandienen gaat de gemeente met de verenigde inzamelaars in gesprek om de dekking zo spoedig mogelijk te herstellen.

5.2.2. Zo veel mogelijk huis-aan-huis inzameling

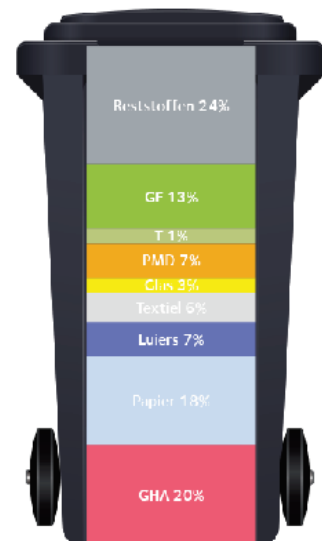
Zoals in de vorige paragraaf aangegeven wordt in overleg met Plaatselijk Belang Zorgvlied, Wateren, Oude Willem maandelijks een afzetcontainer van de gecontracteerde papierverwerker geplaatst voor een gemeente-brede dekking. Plaatselijk Belang heeft kenbaar gemaakt dit een fijne oplossing te vinden voor de korte termijn, maar wil graag weer toewerken naar huis-aan-huis inzameling. De eerste twee kwartalen van 2022 blijft de inzameling nog plaatsvinden via een afzetcontainer. In overleg wordt gekeken naar een oplossing om weer te komen tot huis-aan-huis inzameling. Dit gesprek is inmiddels opgestart. Mocht blijken uit het gesprek dat het niet mogelijk is met vrijwilligers, dan wordt de gecontracteerde papierverwerker verzocht met professionele beladers in het gebied in te zamelen. Eventuele extra kosten worden meegenomen in de Voorjaarsrapportage 2022.

5.2.3. Oud papier uit het restafval krijgen voor de VANG-doelstellingen

In 2020 bestond de inhoud van de Westerveldse restafvalcontainer gemiddeld voor achttien procent uit oud papier. Dit komt neer op zo'n 22 kilo oud papier per inwoner per jaar dat verbrand wordt. Dit is niet wenselijk voor het milieu, de VANG-doelstellingen en de Westerveldse portemonnee.

De inzamelaars hebben aangeboden om een informatieve flyer te verspreiden waarop staat aangegeven welk papier bij het oud papier mag en welk papier in de restafvalcontainer moet. De inzamelaars kunnen deze flyer dan voegen bij hun oud papier rooster dat huis-aan-huis wordt verspreid of via de andere kanalen in de dorpen. Het gebruiken van een huis-aan-huis flyer sluit aan bij de voorkeur van de inwoners, zoals blijkt uit de infoquête uit 2021. De kosten voor deze flyer bedragen ongeveer € 1.000.

Uiteraard is het voorkomen van afval de beste optie. De JA/JA sticker draagt hieraan bij door de hoeveelheid papier die mensen in huis krijgen te verminderen.

5.3. JA/JA sticker

Reclamedrukwerk maakt een groot deel uit van het papier dat wordt aangeboden voor recycling. Op dit moment moeten inwoners met een sticker kenbaar maken als ze geen reclame in de bus willen. Hiervoor bestaat al geruime tijd een NEE/JA sticker, voor wie wel de huis-aan-huis bladen wil ontvangen, maar geen reclamefolders en een NEE/NEE sticker, voor wie helemaal geen ongeadresseerd drukwerk wil ontvangen. Iedereen zonder sticker op de brievenbus ontvangt reclamedrukwerk.

De JA/JA sticker draait de situatie om. Hiermee maken inwoners kenbaar dat ze wel reclamedrukwerk en huis-aan-huis bladen willen ontvangen. De NEE/JA sticker blijft gewoon gelden, net als de NEE/NEE sticker. Geen sticker? Dan komen er geen reclamedrukwerk en huis-aan-huis bladen in de bus. Hiermee wordt de norm, de standaard, de situatie die aansluit bij onze circulaire ambities. Het wordt makkelijker voor inwoners om minder papierafval te produceren. Beide aspecten (uitstralen wat de norm is en gemak) beïnvloeden het gedrag van inwoners richting minder afval.

Het college heeft in 2021 bij de beantwoording van schriftelijke vragen aangegeven de mogelijke invoering van de JA/JA sticker mee te nemen in het Grondstoffenplan 2022-2025. In de infoquête die in het najaar van 2021 is gehouden is aan een representatieve steekproef van de inwoners gevraagd of zij een meerwaarde zien in het invoeren van de JA/JA sticker. Uit de infoquête blijkt dat de 69% van de respondenten bekend is met de JA/JA sticker. Van degenen die deze sticker kennen is bijna tweederde voorstander van de invoering ervan. Er is dus echter ook 31% van de inwoners nog niet bekend met de JA/JA sticker.

Aangezien invoering van de JA/JA sticker een significante bijdrage kan leveren aan de circulaire ambities en de meerderheid van de inwoners er voorstander van is, zal in 2022 een verkenning

plaatsvinden wat ervoor nodig is om de sticker in te voeren. De resultaten worden meegenomen in het 'Uitvoeringsplan 2023-2024'. De verwachting is dat invoering van de JA/JA-sticker, wanneer dit haalbaar blijkt, in 2023 plaats kan vinden.

5.4. Wat gaan we concreet doen?

In 2022 zorgen we ervoor dat we structurele middelen hebben voor de garantiesubsidie oud papier, waarmee we de onrustige grondstoffenmarkt opvangen wanneer dit noodzakelijk is. Daarnaast zorgen we ervoor dat in Zorgvlied, Wateren en Oude Willem weer huis-aan-huis oud papier ingezameld wordt. Ook gaan we samen met de oud papier inzamelaars een flyer verspreiden welk papier bij het oud papier mag en welk papier in de restafvalcontainer moet. Tot slot vindt een verkenning plaats naar de invoering van de JA/JA sticker.

6. Onderzoek afvalscheiding recreatieparken

De afgelopen jaren is gebleken dat de recreatieparken binnen de gemeente Westerveld bovengemiddeld veel restafval produceren. In 2020 produceerden de recreatieparken gemiddeld 227 kg restafval per inwoner, terwijl dit voor de rest van de gemeente Westerveld slechts 110 kg per inwoner was.

Er is reeds geïnventariseerd hoe de gescheiden inzameling bij recreatieparken nu georganiseerd is en waarom dit verschilt per park/complex. Ook is vanuit het plan van aanpak afvalscheiding bij recreatieparken per park gekeken welk maatwerk mogelijk is. Er is veel scheiding en bewustzijn gerealiseerd, maar door praktische zaken als aanwezigheid op de dag van lediging om de bakken aan de weg te zetten, ruimtegebrek voor het plaatsen van inzamelmiddelen en verhuur is het niet mogelijk om meer scheiding tot stand te brengen wat bijdraagt aan het behalen van de VANG-doelstellingen.

In het rapport van IPR-Normag over bron- en nascheiding wordt aangegeven dat bronscheiding de meest geschikte methode is voor de inzameling in Westerveld. In dit onderzoek is ook gekeken wat de effecten zijn van gebiedsgericht nascheiden bij recreatieparken. Dit zou een mogelijkheid zijn om, bij die locaties waar gescheiden inzameling van pmd onmogelijk is, tenminste een deel van het pmd-afval te recyclen. De milieuwinst hiervan zou echter relatief klein zijn (over de hele gemeente gemiddeld 2 kg pmd per inwoner per jaar). IPR-Normag schat in dat de kosten van deze systeemcombinatie niet veel hoger zijn dan de huidige situatie, al merken zij hierbij op dat de kosten voor het afzonderlijk moeten transporteren en overslaan van het restafval afkomstig van de recreatiewoningen niet zijn meegewogen. Hoewel deze extra benodigde kosten niet in beeld zijn gebracht, zullen deze kosten wel het verschil vergroten tussen de kosten voor het gebiedsgericht nascheiden en het doorgaan met pmd scheiden aan de bron. Verder dient rekening gehouden te worden met het huidige (gunstige) contract voor restafvalverwerking, waardoor overstap naar dit model op zijn vroegst pas in 2026 mogelijk is.

Een alternatieve oplossing is het invoeren van 'omgekeerd inzamelen fase 2' voor de recreatiewoningen. Dit betekent dat er op strategische locaties verzamelcontainers voor restafval worden geplaatst en de containers voor restafval verdwijnen. Dit creëert meer ruimte, waardoor gescheiden inzameling van pmd en gft op meer locaties mogelijk wordt.

6.1. Wat gaan we concreet doen?

We gaan in 2022 een onderzoek uitvoeren waarbij een uitgebreide vergelijking gemaakt wordt van zowel de milieu-impact als de financiële gevolgen tussen de huidige situatie, de invoering van omgekeerd fase 2 (restafvalinzameling via ondergrondse restafvalcontainer) bij de recreatiewoningen of selectief nascheiden bij de recreatiewoningen. De resultaten hiervan worden meegenomen in het 'Uitvoeringsplan 2023-2024'. Voor dit onderzoek wordt € 15.000 geraamd.

7. Voorbereiden invoering diftar

De gemeente Westerveld heeft zich gecommitteerd aan de VANG-doelstellingen. Dit betekent dat de gemeente streeft naar het terugdringen van de hoeveelheid restafval tot 30 kg per inwoner in 2025. De afgelopen jaren zijn er goede stappen in deze richting gezet. Om het doel voor 2025 te bereiken zijn echter aanvullende stappen nodig.

7.1. Wat is diftar

Diftar staat voor 'gedifferentieerde tarieven'. Op dit moment bestaat er al enige tariefdifferentiatie: de afvalstoffenheffing is immers lager voor eenpersoons huishoudens dan voor huishoudens met twee of meer personen. Onder diftar wordt daarnaast een deel van de afvalstoffenheffing afhankelijk van hoeveel restafval een huishouden produceert.

Bij diftar bestaat de afvalstoffenheffing uit twee delen: een vast deel en een variabel deel. Het vaste deel dekt de kosten voor inzameling en verwerking van grondstoffen. Het variabele deel dekt de inzameling en verbranding van restafval. Het vaste deel blijft voor alle huishoudens (van dezelfde grootte) gelijk, net zoals nu het geval is. Het variabele deel wordt jaarlijks berekend op basis van een vast bedrag per keer dat er restafval is aangeboden. Hierdoor ontstaat een financiële beloning voor inwoners die minder afval produceren; hoe minder vaak zij restafval aanbieden, des te minder afvalstoffenheffing zij betalen. Over het algemeen zal een gemiddeld gezin iets minder gaan betalen ten opzichte van het huidige systeem als alle andere factoren (zoals verbrandingsbelasting en grondstofprijzen) gelijk blijven.

7.2. Effecten

Ongeveer de helft van de gemeenten in Nederland hanteert een vorm van diftar. Uit de benchmark Afval blijkt dat in gemeenten met diftar over het algemeen minder restafval wordt aangeboden. Daarnaast wordt ook beter gescheiden; in gemeenten waar wordt betaald voor de hoeveelheid restafval scheiden burgers hun afval 30% tot 60% beter dan in andere gemeenten. Diftar lijkt zelfs een voorwaarde te zijn voor het behalen van de VANG-doelstellingen; in bijna alle gemeenten die de doelen voor 2020 hebben gehaald is diftar ingevoerd (bron: www.benchmarkafval.nl).

Mede als gevolg van de daling in restafval is diftar gemiddeld goedkoper. De afvalbeheerkosten zijn in gemeenten met diftar gemiddeld 28% lager dan in de overige gemeenten. Uiteraard is het invoeren van diftar geen garantie op een lagere afvalstoffenheffing. De afvalbeheerkosten zijn immers van veel verschillende factoren afhankelijk. Wel zorgt diftar ervoor dat verdere kostenstijgingen, bijvoorbeeld als gevolg van een hogere afvalstoffenbelasting, (deels) voorkomen worden.

Een ander belangrijk voordeel is dat betalen naar gebruik door veel inwoners als rechtvaardiger gezien wordt. Door het invoeren van diftar worden inwoners die hun best doen duurzaam te leven beloont. Hoe minder restafval men produceert, des te lager de kosten.

7.3. Draagvlak

In de infoquête is gevraagd naar diftar, omgekeerd inzamelen fase 2 (restafval naar een ondergrondse container brengen) en een combinatie van die twee. Uit de infoquête blijkt dat 54% van de inwoners voorstander is van een of beide wijzigingen. Hierbij is er het meeste draagvlak voor diftar.

Wat opvalt is dat de respondenten, die aangeven geen voorstander te zijn van diftar, hiervoor argumenten noemen die gebaseerd zijn op misverstanden. Veel voorkomend zijn de argumenten dat diftar duurder is, of dat diftar leidt tot illegale dumpingen. Uit onderzoeken en de Benchmark Afval blijkt echter dat de afvalstoffenheffing in gemeenten met diftar gemiddeld lager is dan in gemeenten zonder diftar. Een toename in illegale dumpingen wordt over het algemeen niet waargenomen bij de invoering van deze systeemwijziging. Als dit al voorkomt is het een tijdelijk effect. Bovendien bestaat het meeste afval dat gedumpt wordt in natuurterreinen uit afval dat niet onder huishoudelijk afval valt, maar uit grof afval wat bij het afvalbrengstation ingeleverd dient te worden. Bij de invoering van diftar is het van belang om de inwoners tijdig van duidelijke en volledige informatie te voorzien via communicatie.

7.4. Wat gaan we concreet doen?

In 2022 treffen we de nodige voorbereidingen, zoals aanpassing van de Afvalstoffenverordening en de 'Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing 2023'. Het streven is om diftar per 1 januari 2023 in werking te laten treden.

Parallel aan deze voorbereidingen wordt ingezet op communicatie en informatie. Vanaf Q2 2022 worden inwoners via verschillende kanalen geïnformeerd over diftar. Hierbij zal specifiek aandacht besteed worden aan de aandachtspunten die vanuit de infoquête naar voren zijn gekomen. Zo zal duidelijk gemaakt worden waarom de gemeente kiest voor diftar en hoe dit bijdraagt aan de circulaire ambities van de gemeente. Ook zal aandacht besteed worden aan het ontkrachten en/of weerleggen van veelvoorkomende misverstanden.

8. Monitoren en evalueren Afvalbrenngstation

Het afvalbrenngstation van de gemeente Westerveld draait op dit moment voor het achtste jaar. In dit hoofdstuk worden enkele optimalisaties behandeld die wenselijk zijn. Daarnaast hebben de inwoners van Westerveld in de bewonersonderzoeken aangegeven graag een verbetering te willen in het serviceniveau van brenngvoorzieningen voor grof huishoudelijk afval. Hiervoor worden ook optimalisaties ingericht.

8.1. Huidige situatie afvalbrenngstation

Op 4 januari 2014 heeft de gemeente Westerveld in Havelte het huidige afvalbrenngstation geopend. Een nieuw modern afvalbrenngstation dat voldoet aan de tegenwoordige milieueisen. Een duurzaam 'station' waar we als gemeente zoveel mogelijk inzetten op het scheiden en hergebruiken van afval. Als gemeente hebben we duurzaamheid hoog in het vaandel en door goede scheiding van afvalstromen kunnen deze hergebruikt worden als grondstoffen voor een volgend product. Zo blijven deze grondstoffen ook beschikbaar voor toekomstige generaties. Ook bij de aanleg en inrichting van het afvalbrenngstation heeft de gemeente zoveel mogelijk gestreefd naar duurzaamheid. Dat heeft onder andere geleid tot de aanleg van een gescheiden rioolsysteem waarin hemelwater wordt opgevangen en afgevoerd naar het oppervlakte water. Vuil water wordt via een persleiding afgevoerd naar de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) in Dieverbrug.

Het afvalbrenngstation draait nu voor het achtste jaar en steeds meer inwoners weten het afvalbrenngstation te vinden. Dit blijkt ook uit de infoquête: vrijwel alle respondenten (96%) zijn bekend met het afvalbrenngstation en 79% geeft aan hier ook gebruik van te maken. Sinds 3 september 2016 maken de inwoners van de gemeente Meppel ook gebruik van ons afvalbrenngstation. Op dit moment hebben we ongeveer 35.000 bezoekers per jaar die zo'n 5.000 ton afval en grondstoffen komen brenngen. Dit is onderverdeeld in ongeveer vijftig procent Westerveld en vijftig procent Meppel. In 2017 waren dit nog ongeveer 20.000 bezoekers met 2.300 ton afval en grondstoffen.

8.2. Openingstijden

Op dit moment is het afvalbrenngstation in Havelte geopend op dinsdag tot en met vrijdag van 12.00 uur tot 16.00 uur en op zaterdag van 8.30 uur tot 12.00 uur.

Verruiming van de openingstijden op het afvalbrenngstation is tijdens de verschillende belevingsonderzoeken van ROVA door de inwoners genoemd als service-verhoging. Uiteraard zijn ruimere openingstijden een verhoging van het serviceniveau, maar financieel gezien is dit niet realistisch en op dit moment ook niet noodzakelijk.

Dit beeld is ook bevestigd door de infoquête. Maar liefst 85 procent van de inwoners is tevreden over de (eventuele) wachttijd bij een bezoek aan het afvalbrenngstation.

In 2020 zijn er incidenteel lange wachtrijen geweest. Dit is een landelijke ontwikkeling die zich vooral afspeelde aan het begin van de Covid-19 crisis. Ook de vakantieperiode was drukker, omdat veel mensen vakantie vierden vanuit huis of in eigen land door de geldende Covid-maatregelen. De situatie is inmiddels weer genormaliseerd.

We houden dagelijks bij hoeveel bezoekers zijn geweest, op welke tijden en of wachtrijen tot buiten de poort zijn voorgekomen. Op basis hiervan kunnen, wanneer nodig, extra maatregelen getroffen worden zoals een verkeersregelaar.

8.3. Tarieven

Op dit moment zijn de baten en lasten van het afvalbrenngstation niet kostendekkend. Het huidige tarief op het betaalde veld is € 0,10 per kilo. De verwachting is dat het afvalbrenngstation bij een tarief van € 0,20 per kilo op het betaalde veld kostendekkend is. Echter is differentiatie wenselijk. Het verwerkingstarief van puin is bijvoorbeeld veel lager dan de verwerking van restafval.

Een kostendekkend afvalbrengrstation komt financieel ten goede aan de afvalstoffenheffing. Dit sluit aan bij het principe 'de vervuiler betaalt'; de kosten worden gedragen door de aanbieder, niet verdeeld over alle inwoners. Ook levert dit een positieve bijdrage in relatie tot bedrijfsafval. Niet al het bedrijfsafval is op het afvalbrengrstation namelijk te weren, omdat inwoners bijvoorbeeld een milieupas hebben en tevens zzp'er zijn. Op dat moment valt niet aan te tonen of het particulier afval of bedrijfsafval is. Door een kostendekkend tarief wordt geen bedrijfsafval doorberekend aan de inwoners via de afvalstoffenheffing.

In 2022 wordt onderzoek gedaan naar het kostendekkend maken van het afvalbrengrstation. De resultaten van dit onderzoek zullen onderdeel worden van het 'Uitvoeringsplan 2023-2024'. Na besluitvorming wordt het besluit verwerkt in de 'Verordening op de heffing en invordering afvalstoffenheffing 2023'.

8.4. GRIP-wagen

Tijdens de verschillende bewonersonderzoeken is gebleken dat de inwoners graag een hoger serviceniveau willen als het gaat om het wegbrengen van grof huishoudelijk afval. Een mogelijkheid hiervoor is de GRIP-wagen van ROVA.

GRIP staat voor Grondstoffen Inlever- en Informatiepunt. De GRIP-wagen is een brengvoorziening in aanvulling op, niet ter vervanging van, het afvalbrengrstation en is vooral bedoeld om de service te verhogen voor inwoners: dichtbij huis, onderweg naar de supermarkt, met een persoonlijke benadering van een speciaal hiervoor opgeleide chauffeur. Naast het inleveren van grondstoffen kunnen inwoners ook informatie krijgen bij de wagen over afval en grondstoffen. De GRIP-wagen heeft hiermee ook een belangrijk voorlichtings- en educatiefunctie.

Bij de GRIP-wagen kunnen inwoners een kleine hoeveelheid grof huishoudelijk afval inleveren (omvang 'boodschappentas'). Het gaat hierbij om zeven grondstoffenstromen: harde kunststoffen, klein chemisch afval, hout en puin, ijzer, EPS (piepschuim), vlakglas en elektrische apparaten. De GRIP-wagen staat op vaste tijden op centrale punten in het dorp, bijvoorbeeld bij (super-)markten. Het idee hierachter is dat inwoners voor kleine hoeveelheden grof huishoudelijk afval niet altijd naar het afvalbrengrstation willen rijden. Denk hierbij aan een stukje piepschuim of een kapotte elektrische tandenborstel. Vaak belandt dit type afval toch bij het restafval, waardoor recycling niet meer mogelijk is. Dat is zonde van de grondstoffen en slecht voor het milieu. De GRIP-wagen maakt het gescheiden inleveren van dit type afval makkelijker en laagdrempeliger. Bovendien functioneert de wagen ook direct als informatiepunt waar inwoners terecht kunnen met vragen over bijvoorbeeld afvalscheiding.

8.5. Wat gaan we concreet doen?

2022 zal in de eerste plaats benut worden om het functioneren van het afvalbrengrstation te monitoren en evalueren. Tegelijkertijd wordt onderzocht hoe het afvalbrengrstation het beste kostendekkend gemaakt kan worden. Op basis van dit onderzoek en de evaluatie worden in het 'Uitvoeringsplan 2023-2024' eventuele verbetermogelijkheden voorgesteld.

Verder wordt in 2022 een voorstel opgesteld voor de invoering van de GRIP-wagen, inclusief financiële consequenties. Dit voorstel dient als input voor het 'Uitvoeringsplan 2023-2024'. De verwachting is dat invoering van de GRIP-wagen in 2023 kan plaatsvinden.

9. Onderzoek optimale benutting verzamelcontainers

In 2019 zijn in de gemeente Westerveld zestien ondergrondse verzamelcontainers voor restafval geplaatst. Deze dienen vooral als extra voorziening, zodat huishoudens die met de laagfrequente inzameling van restafval niet uitkomen alsnog de mogelijkheid hebben om zich van hun afval te ontdoen.

Uit de infoquête blijkt dat 78% van de inwoners weet waar de dichtstbijzijnde verzamelcontainer te vinden is. Tegelijkertijd is gesignaleerd dat sommige verzamelcontainers vaker gebruikt lijken te worden dan andere. Het is belangrijk hier meer inzicht in te krijgen. Indien dit beeld klopt dan kan het interessant zijn om op enkele locaties meer of minder verzamelcontainers te plaatsen. Dat zou leiden tot betere benutting van de verzamelcontainers, wat de logistiek efficiënter maakt en beter aansluit bij de behoefte van de inwoners.

9.1. Wat gaan we concreet doen?

In 2022 zal worden onderzocht hoe de verschillende verzamelcontainers op dit moment benut worden. Hierbij zal o.a. aandacht worden besteed aan hoe vaak de container gebruikt wordt, hoe vaak deze geleegd wordt en hoe vaak er meldingen van storingen zijn. Op basis van deze informatie zal een advies worden opgesteld over hoe de benutting van de verzamelcontainers geoptimaliseerd kan worden. Dit advies wordt onderdeel van het 'Uitvoeringsplan 2023-2024'.

10. Opschalen project zwerfvuil

Sinds 2014 ontvangt de gemeente een vergoeding per inwoner per jaar vanuit het Afvalfonds om zwerfafval te bestrijden. Hiervan zijn in het verleden een aantal blikvangers gekocht die zijn geplaatst langs schoolroutes van Stad en Esch in Diever. Ook is een actie gehouden tijdens wandel- en fietsevenementen.

Sinds september 2017 houden verenigingen uit de gemeente Westerveld, tegen een vergoeding, gezamenlijk de berm schoon. De verenigingen krijgen op deze manier een mooie bijdrage voor de clubkas, terwijl de gemeente grote delen van de berm zwerfafvalvrij heeft. Wel moet de vereniging de vergoeding gebruiken voor het verduurzamen van de vereniging en niet voor feestjes. De verenigingen zijn zeer tevreden en in 2021 is maar liefst 156 kilometer wegberm buiten de bebouwde kom zwerfvuil vrij gehouden door achttien verenigingen.

Op 1 juli 2021 is statiegeld ingevoerd op kleine plastic flesjes. Vanaf 31 december 2022 zal deze regeling ook voor blikjes gaan gelden. De statiegeldregeling zou de hoogte van de zwerfafvalvergoeding kunnen beïnvloeden. De vergoeding vanuit het Afvalfonds komt echter hoe dan ook per 2023 te vervallen.

10.1. Wat gaan we concreet doen?

Omdat het project zo succesvol is en er vanuit meerdere verenigingen de wens bestaat om ook deel te nemen gaan we het project in 2022 opschalen voor nog tien verenigingen. Wij vragen een structureel budget van € 15.000 ter beschikking te stellen en deze te verwerken bij de 'Voorjaarsrapportage 2022'.

In het 'Uitvoeringsplan 2023-2024' worden de gevolgen van het vervallen van de vergoeding uit het Afvalfonds meegenomen.

11. Financiële paragraaf

Dit uitvoeringsplan heeft als doel om de dienstverlening naar de inwoner verder te optimaliseren. Daarnaast willen we de inwoners faciliteren om afval goed te kunnen scheiden en grondstoffen zo zuiver mogelijk te kunnen aanbieden.

Om uitvoering te geven aan het 'Uitvoeringsplan 2022' is structureel en incidenteel budget nodig. Wij vragen om voor deze kosten een incidenteel budget van € 30.000 en een structureel budget van € 55.000 beschikbaar te stellen in 2022 en dit te verwerken in de 'Voorjaarsrapportage 2022'. De structurele lasten uit dit uitvoeringsplan worden meegenomen in de afvalstoffenheffing voor 2023. In de onderstaande begroting worden de structurele en incidentele lasten per stelpost weergegeven.

Structurele lasten

Opschalen project zwerfvuil	€ 15.000
Garantiesubsidie oud papier	€ 40.000

	€ 55.000

Incidentele lasten

Communicatie	€ 10.000
Vorbereiden voorstel Terugwinnaars	€ 2.500
Onderzoek invoering JA/JA sticker	€ 2.500
Onderzoek afvalscheiding recreatieparken	€ 5.000

	€ 30.000